

Atatürk dönemi Türk dış politikası:

I. Dönem: (1923-1932)

Lozan'dan kalan sorunlar çözüldü.

1)Musul sorunu: (Lozan'da çözülemeyen tek mesele)

- 1924'te toplanan Haliç Konferansı ile çözülmek istendi. Ali Fethi Okyar bu konferansta bizi temsil etmiştir. Konferans başarısız oldu.
- İngiltere konuyu Milletler Cemiyeti'ne konuyu götürdü. Cemiyet, Musul'un İngiltere'ye bırakılmasını istedi.
- Şeyh Sait isyanı ile birlikte Musul savunulamaz hale geldi.
- 1926 yılında İngiltere ile "Ankara Antlaşması" imzalandı ve Musul, İngiltere himayesindeki Irak'a bırakıldı.

2)Yabancı Okullar:

- Tevhidi Tedrisat kanununun çıkması ile birlikte bu kanuna uymayan okullar kapatıldı. Fransa ve papalık karşı çıktı. Türkiye bu kanunun iç sorun olduğunu söyledi ve uluslararası bir yerde bu konu çözümedi

3)Nüfus değişimi ve Etabli sorunu: (Milletler Cemiyeti çözemedi)

- Batı Trakya Türkleri ile İstanbul'da yaşayan Rumlar dışındaki haklar değişecekti ama Yunanistan, İstanbul'da daha fazla Rum bırakmak isteyince Nüfus Mübadelesi Antlaşması ile Batı Trakya Türkler ile İstanbul'da yaşayan Rumlar yerleşik sayıldı.
- Bu karar ile Yunanistan ile dostluk başladı ve Yunanistan, Türkiye'nin milletler cemiyetine üye olmasında öncü oldu.

4)Dış borçlar:

- 1929 Dünya ekonomik sorunu çıkması ile birlikte Türkiye Hoover Maratoryumu'ndan faydalanarak borçlarını ertelemek istedi. Fransa ile borçların Lira üzerinden ödenmesi kararlaştırıldı.

5)Adana-Mersin demiryollarının satın alınması:

- Fransa ile tekrar sorun olmuştur. Türkiye lehine çözüldü.

II. Dönem: (1932-1938)

Barışı korumak için çalışmalar yapıldı

1)Milletler Cemiyeti:

- Musul sorunu, nüfus mübadelesi ve I. Dünya Savaşı'nı kazanan devletlerin çıkarlarına göre hareket etmesi nedeniyle Türkiye üye olmak istemedi.
- İspanya'nın daveti ve Yunanistan'ın öncülüğünde Milletler Cemiyeti'ne üye oldu.
- Türkiye'nin ilk temsilcisi Cemal Hüsnü Toray'dır.

2)Balkan Antantı:

- Almanya'nın başına Adolf Hitler'in gelmesi ve İtalya'nın başına Mussoli'nin gelmesi balkanlarda egemenlik kurması üzerine Türkiye, Romanya, Yugoslavya ve Yunanistan) Balkan Antantı kurdular. Amaç balkan ülkelerinde barışı sağlamaktır.
- Arnavutluk, İtalya'nın baskısı nedeniyle katılmadı.
- Bulgaristan'ın, Romanya'nın elinde bulunan Dobruka'yı almak istemesi ve Ege Denizi'ne inmek istemesi nedeniyle katılmadı.
- II. Dünya savaşının başlaması ile birlikte Romanya, Mihver devletlerin yanında oldu. Yugoslavya ve Yunanistan, Almanya tarafından işgal edilince geçersiz oldu.

3)Montrö Boğazlar Sözleşmesi

- Türkiye, Londra Silahsızlanma Konferansı'nda boğazlar statüsünün değişmesini istedi. Balkan Antantı üyelerinin desteği ile birlikte İsviçre'de bu sözleşme imzalandı. Sözleşmeye göre:
- Barış zamanında: Ticaret gemileri serbest, savaş gemilerinin geçiş süresi, ağırlık gibi kanunlara Türkiye karar verecek.
- Savaş zamanında: Savaş gemilerinin geçişi yasak. Türkiye savaşta ise boğazları dilediği gibi açıp kapayabilir. Ticaret gemileri ise savaşta taraf olmayan gemilere serbest olacak.
- Boğazlar çevresinde Türkiye asker bulundurulacak.
- En son İtalya imzaladı çünkü Ege Denizi için "Bizim Deniz" projesi yüzünden geç onayladı.

4)Akdeniz Pakti:

- İtalya tehdidi artınca, İngiltere öncülüğünde, Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan ile karşılık güven için oluşturuldu.

5)Sadabat Pakti:

- İtalya, Habeşistan'a saldırınca bölgesel barışı korumak için Türkiye, Irak, İrfan, Afganistan arasında imzalandı. Paktın geç imzalanmasının nedeni İran-İrak sınır sorunudur. II. Dünya savaşı ile birlikte geçerliliği bitti.
- Suriye, Hatay yüzünden, Pakistan ise bağımsız olmadığı için katılmadı.
- 1955, Bağdat Paktının temelidir.

6)Nyon Konferansı:

- Akdeniz’de çok sayıda korsan faaliyeti olunca Türkiye ve 10 ülke ile bu konferans toplandı.

7)Hatay (Sancak) sorunu:

- “Benim şahsi meselemdir” Mustafa Kemal Atatürk 1921 Ankara Antlaşması’nda Hatay’ı, Fransa mandasındaki Suriye’ye bıraktı.
- Fransa, II. Dünya savaşı başlamasıyla birlikte Suriye’den çekilince Fransa Hatay’ın tüm haklarını Suriye’ye bıraktı.
- Türkiye buna tepki verdi ve konuyu Millet Cemiyetine konuyu getirdi. Türkiye, Hatay’da bağımsız devlet kurulmasını istedi.
- Milletler Cemiyeti, Sandler’i Hatay’a görevlendirdi ve rapor hazırlamasını istedi. 1937’de Sandler raporu hazırladı ve Türkiye’nin haklı olduğunu yazdı. Milletler Cemiyeti, rapor ile birlikte Hatay’da bağımsız bir devlet kurulmasına izin verdi.
- 2 Eylül 1938’de Bağımsız Hatay Cumhuriyeti kuruldu. Cumhurbaşkanı Tayfur Sökmen, Başbakanı Abdurrahman Melek oldu.
- 23 Haziran 1939’da Fransa ile yapılan Ankara Antlaşması ile Fransa, Hatay’ın Türkiye’ye ait olduğunu kabul etti. 29 Haziran 1939’da Hatay meclisinin kararı ile Hatay Türkiye’ye katıldı.
- Mustafa Kemal, bu sorun nedeniyle Kurun gazetesinde “Asım Us” takma adıyla İsmet İnönü ve Celal Bayar’ı eleştirmiştir.